

Prećutkivanje

Mirko Magarašević *Srpska kritička poezija*, Akademska knjiga, Novi Sad, 2013.

Piše: Bojana Đorojević

U svojoj opsežnoj studiji „Srpska kritička poezija“ u izdanju Akademske knjige, Magarašević daje pregled svih važnijih pesničkih pojava u posleratnom periodu. Osobnost ove knjige je što se fokusira na autore (uključujući tu i samog autora ove knjige) koji su bili, silom prilika i zbog neslaganja sa aktuelnom ideologijom skrajnuti sa tadašnje književne scene. Početak studije otvara esej, koji je zapravo neka vrsta autorovog dijaloga sa T.S. Eliotom, u kome se sve odlike ovog sjajnog teksta ponovo preispituju u novom svetlu, sa posebnim osvrtom na pitanje pesničkog talenta, a nastavak knjige posvećen je zakasneloj, a ipak dragocenoj revalorizaciji pesnika srpske kritičke poezije. Magarašević pristupa obradi pojma angažovane poezije na način u kojem želi da uvede jasnu distinkciju između tog, i pojma kritičke poezije. Uvođenjem neobične diferencije na kojoj neprestano insistira, kritičku poeziju on shvata kao zasebnu vrstu koju od angažovane razlikuje izrazito negativan odnos prema vladajućem socijalnom, društvenom, političkom i kulturnom stanju u kojem ona nastaje. Autorov odnos prema tada vodećim kritičarima (Predragu Palavesti, Predragu Protiću, Miodragu Pavloviću pre svih), je takođe uslovljen pozicijom, koju su oni iskazivali prema srpskoj poeziji toga doba, sa posebnim i dokumentovanim osvrtom na društvenu klimu i sudbinu pojedinaca koji su svojim stavovima direktno izazivali gnev tadašnjih javnih delatnika i time tendenciozno skrajnuti sa književno-kritičke scene. Autor, nadalje iznosi tipove cenzure toga doba, sa naročitim naglaskom na jedan od najefikasnijih postupaka – jednostavno prećutkivanje.

„‘Prećutkivati’ pesmu ili zbirku pesama koja je već izašla iz štampe, to je u titoizmu bio najlakši način da se izbegnu javne diskusije oko pretećih književnih pojava koje bi – tokom moguće ideološke rasprave – isuviše ‘talasale’ javnost.“

U narednom poglavlju sistematično se izlažu analizi sve one pesme koje su prema

autorovom mišljenju dosegle vrhunac u svom kritičkom otporu prema vladajućoj ideologiji. Navedeni su stihovi velikog broja pisaca (Ljubomira Simovića, Miodraga Pavlovića, Jovana Hristića, Raše Livade, Milovana Danojlića, Gojka Đoga itd.) a zanimljiv je i autorov postupak u kojem analizi podvrgava i sopstveno pesništvo, i to u nekoliko navrata, budući da se ono u potpunosti formiralo kao izraz bunta protiv vladajućeg ideološkog poretka. Ovi se delovi teksta ne mogu tumačiti kao autopoetski iskazi, budući da je ovde reč o studiji, ali su veoma značajni za poimanje i čitavog jednog posleratnog pesničkog korpusa koji je zahtevao od umetnosti da bude kritična, a ne apologetska.

Naročito je informativan odeljak o slomu studentskih protesta 1968, koji se na jednom širem umetničkom planu dovodi u vezu i sa čuvenim crnim talasom, u kojem je ostvaren pokušaj izlaženja kinematografije iz paradigme oružja vlasti.

Kritičku poeziju, Magarašević shvata i kao anticipaciju najgoreg, iskaz oprhvanosti crnim slutnjama i nelagodom, iskaz o beznađu i apsurdu i krik obespravljenog i ućutkanog umetnika, i kao „pesnički doživljaj ugroženosti ljudske egzistencije.“ Nužnost postojanja takve poezije za Magaraševića je nesumnjiva i neprekidna, otuda njegovo shvatanje da je ona i danas preko potrebna, jer je, prema Palavestrinim rečima ona „etički korektiv društvenog organizma.“ S tim u vezi, on osporava većite zamerke njoj upućene koje se pre svega odnose na manjak esteticizma, jer im pretpostavlja uvide i ciljeve koje ostvaruje, a koji su, prema njegovom shvatanju, dalekosežniji i potrebni. Jedan deo studije, koji se nužno nastavlja na ove uvide, pisan je kao svojevrsan polemički osvrt na neslaganja sa pojedinim stavovima Aleksandra Jerkova i njegovih kritičkih opservacija o stihovima Milovana Danojlića. Autor zaključuje da „ono što u iskazu pesnika sa razvijenom kritičkom svešću nije, i u ime dobre poezije ne želi da biva ideološko, biva i jeste nadahnuto rasvetljavajuće, moralno iskupljujuće, katarzično.“ ■